

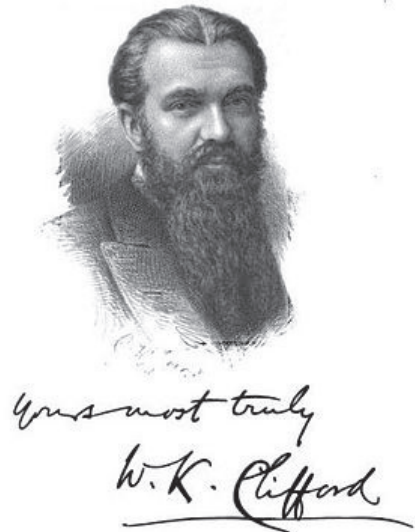

Enintään 6 tehtävään saa vastata. Tehtävät arvostellaan pistein 0–6, paitsi muita vaativimmat, +:lla merkityt jokeritehtävät, jotka arvostellaan pistein 0–9. Moniosaisissa, esimerkiksi a-, b- ja c-kohdan sisältävissä tehtävissä voidaan erikseen ilmoittaa eri alakohtien enimmäispistemäärät.

1. Esittele kaksi eri tapaa tavoitella hyvää elämää ja vertaile niiden taustalla olevia maailmankuvia.

2. Matemaatikko ja filosofi W. K. Clifford (1845–1879) on kertonut seuraavan tarinan: Laivanomistaja lähettää liikkeelle maastamuuttajia kuljettavan laivan uskotellen itselleen, että laiva kyllä kestää, vaikka se on vanha eikä sitä ole tarkastettu pitkään aikaan. Laiva uppoaa, ja ihmiset hukkuvat.

- Mikä on laivanomistajan vastuu tarinan tilanteessa?
- Olisiko vastuu ollut toinen, jos laiva ei olisi uponnut?
- Clifford itse sovelsi tarinaa uskonnolliseen uskoon. Hän kirjoitti: *On kaikissa tapauksissa väärin uskoa ilman riittäviä perusteita; ja niissäkin tapauksissa, joissa epäileminen ja tutkiminen on röyhkeää, on röyhkeyttä pahempaa uskoa.* Arvioi, voiko tarinasta tehdä katsomuksellisia johtopäätöksiä.

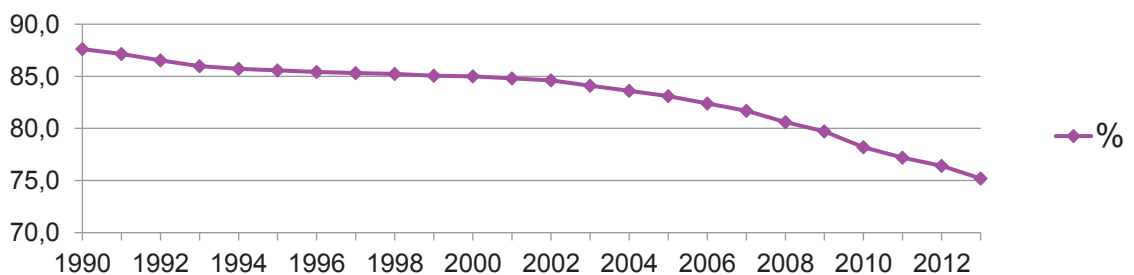
W. K. Clifford 1845–1879

<http://en.wikipedia.org/wiki/William_Kingdon_Clifford>. Luettu 7.3.2014.

3. Noin puolella suomalaislapsista on sairauskuluvakuutus. Se mahdollistaa lasten sairauksien hoidon yksityislääkäreillä ilman suuria lisäkuluja. Vakuutusnottajat ehkä kokevat maksavansa liikaa, koska he ajattelevat maksavansa omien lastensa kulut vakuutusmaksuilla ja tukevansa muiden hoitoa verovaroin. Toisaalta vakuutusnottajat heikentävät lasten julkista sairaanhoitoa, jos lääkärit ja osaaminen kaikkoon kunnallisista terveyskeskuksista. Analysoi ongelmaa yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

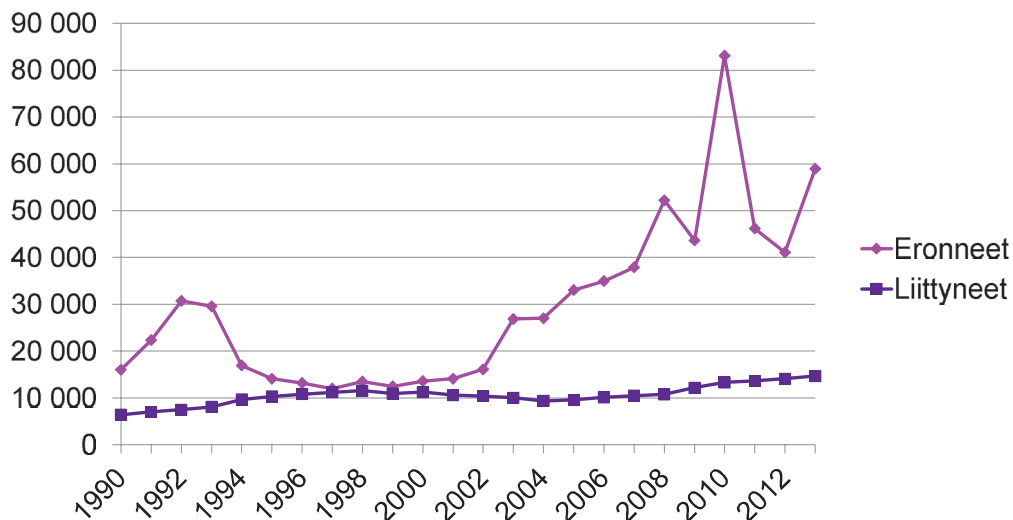
4. C. P. Snow piti vuonna 1959 kuuluisan luennon kahdesta kulttuurista. Siinä hän esitti: *Uskon, että koko läntisen yhteiskunnan älyllinen elämä on jakautumassa kahdeksi vastakkaiseksi ryhmäksi. Toisessa äärimmäisyydessä ovat kirjallisuusintellektuellit ja toisessa luonnontieteilijät, joista edustavin ryhmä on fyysikot. Heidän välillään on keskinäisen ymmärtämättömyyden kuilu.* (Suom. Kimmo Pietiläinen, YTL:n muokkaama)
- a) Päteekö älyllisen elämän jako luonnontieteelliseen ja kirjalliseen kulttuuriin edelleen?
b) Näkyykö Snow'n mainitsema kahden kulttuurin kuilu tämän päivän suomalaisessa lukiossa?
5. Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvien osuus suomalaisista väheni viime vuosisadan viimeisellä vuosikymmenellä melko hitaasti (ks. kuvio 1). Uusi uskonnonvapauslaki astui voimaan vuonna 2003. Sen jälkeen sekä kirkosta eroamisten että kirkkoon liittymisten määrä on kasvanut (ks. kuviot 1 ja 2). Arvioi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsenmäärän kehityksen suuntaa ja sitä, millaisia katsomuksellisia muutoksia kehitys voi tulevaisuudessa aiheuttaa.

Kuvio 1.
Kirkkoon kuuluvien osuus koko maan väkiluvusta 1990–2013

<<http://sakasti.evl.fi>>. Luettu 7.3.2014.

Kuvio 2.
Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta eronneiden ja siihen liittyneiden määrät 1990–2013

<<http://sakasti.evl.fi>>. Luettu 7.3.2014.

6. Etiikan kultainen sääntö on arkinen moraaliohje monissa kulttuureissa. Esittele kultaisen sääntöön käyttöä ja rajoituksia eri kulttuureissa ja erilaisissa katsomuksissa.

7. Teoksessaan *Possu joka halusi tulla syödyksi ja 99 muuta ajatuskoetta* Julian Baggini kuvaa naimisiin menevän parin tilannetta seuraavasti:

Harry ja Sophie halusivat —, että heidän tulisi nyt asettaa yhteinen etu oman edun edelle. Jos he pystyisivät tekemään niin, avioliitto olisi molempien kannalta parempi.

Harry oli kuitenkin nähnyt omien vanhempiansa eroavan ja liian monien ystävien ja sukulaisten joutuvan pettämisen ja valheiden uhriksi hyväksyäkseen ajatuksen täysin kyseenalais-tamatta. Osa hänestä ajatteli laskelmoivasti: jos hän asettaisi oman etunsa vasta kakkossijalle ja Sophie sen sijaan huolehtisi omista eduistaan ensin, avioliitto olisi Sophien kannalta todella hyvä, mutta Harryn kannalta ei. Harry saattaisi siis joutua tossun alle, jos hän romanttisuu-den tähden unohtaisi omien etujensa valvomisen.

Sophiella oli samankaltaisia ajatuksia. He olivat jopa keskustelleet asiasta ja sopineet, etteivät he olisi itsekäitä avioliitossaan. Kumpikaan ei kuitenkaan voinut olla täysin varma siitä, pitäisikö toinen oman lupauksensa, joten molempien olisi turvallisinta vaivihkaa kuitenkin huolehtia etupäässä omista eduistaan. Tämä puolestaan johtaisi vääjäämättä siihen, ettei avioliitosta tulisikaan niin hyvää kuin se olisi voinut olla. Mutta eikö omista eduista huolehti-minen silti ollut järkevintä.

Millaisia vaihtoehtoja Harryn ja Sophien välisen suhteen ymmärtämiselle on olemassa?

8. Digitaalinen teknologia mahdollistaa nopean informaation välittymisen kaikkialle maapallolla. Mediatutkija Marshall McLuhan väitti jo yli puoli vuosisataa sitten, että maailmasta tulee kylä, jossa etäisyyden aiheuttamat vuorovaikutuksen esteet ovat kadonneet. Toisaalta teknologian kehitys näyttää johtavan yhä tiukempaan kontrolliin ja jatkuvasti uusien raja-aitojen pystyttämiseen. Esitä perusteltu näkemyksesi informaatioyhteiskunnan kehityksen suunnasta. Tarkastele aihetta monipuolisesti ja käsittele ainakin kahta ajankohtaista tapahtumaa tai kehityskulkua, joita pidät kehitykselle ominaisina.

+9. *Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.* Kestävän kehityksen käsitteen esitteli vuosina 1983–1987 työskennellyt Yhdistyneiden kansakuntien Ympäristön ja kehityksen maailman-komissio (ns. Brundtlandin komitea).

a) Esittele kestävä kehityksen käsitettä ja ulottuvuuksia.

b) Esitä perusteltu arviosi siitä, miten kestävä kehityksen toteutuminen on viimeksi kulu-neen neljännesvuosisadan aikana onnistunut.

c) Pohdi kestävä kehityksen tulevaisuutta pitkällä aikavälillä kansallisesti ja kansainvälises-ti.

- +10. Elämäkatsomustieto oppiaineena syntyi vuonna 1985. Sen synty ja kehitys on merkittävältä osin opetusneuvos Pekka Elon (1949–2013) elämäntyön tulos. Hän piti moraalikasvatusta olennaisena osana elämäkatsomustiedon opetusta.

Koulun moraalikasvatuksen tulisi olla periaatteellisuuteen pyrkivää ja siten kauniit tavat ylittävää sekä omavastuista. – – Kun moraalin perustelut ovat asettaneet nuo ehdot, on jo selvinnyt, että moraalikasvatus on lähellä ajattelutaitojen kehittymisen tukemista. Moraalikehitys tarvitsee taitavaa ja kriittistä havainnoijaa, joka tunnistaa arvojen moraalidilemmat ja pystyy kehittämään niihin erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja.

Moraalikasvatuksessa ei käytännön ongelma ole se, etteivätkö oppilaat osaisi kertoa, mikä on hyvää ja oikeudenmukaista, vaan ongelma on tietämisen ja tekemisen välisessä ristiriidassa. Pelkkä hyvän vaihtoehdon tunnistaminen ei johda sen valitsemiseen, vaan ongelma on tietämisen ja tekemisen välisessä ristiriidassa. Kognitiivinen oppimisteoria painottaa samaa; opetuksessa tulee tähdätä ymmärrykseen, pelkkien suositusten tai irrallisten kokemusten ja elämysten tarjoaminen on ajanhukkaa. Vasta ymmärtävä kokemus tuo tuloksia.

Pekka Elo, ”Hyvyyden opettaminen”, teoksessa *Hyvän elämän katsomustieto*, toim. Pekka Elo, Kaisa Heinlahti ja Miika Kabata, FETO ry, 2003.

- Erittele Elon argumentaatiota lainauksessa.
- Miten moraalikasvatus tulisi suomalaisessa koulussa toteuttaa? Esitä oma perusteltu arvioasi asiasta siten, että otat huomioon sekä oppilaiden hyvän elämän että nykyaikaisen yhteiskunnan intressit.
- Analysoi, miten lainauksessa esitetyt moraalikasvatuksen periaatteet ovat toteutuneet omissa elämäkatsomustiedon opinnoissasi.

Pekka Elo (1949–2013)